

cri vescenduna erat. Alius enim, qui sine præcipiti fuga inter fecisset, facile procul dubio alium reperisset panem, quo expugnasset inediā.

§. CLVIII.

Jam facile quisque animadverteret, 54) in censum
hic non modo venire necessitatem EXTREMAM, sed et
Quæ ne- eam aliquando, in qua vita non periclitatur. Quum
cessitas enim quædam sit calamitates ipsa morte aceriores:
favorem quis dubitet, quin viro etiam constantissimo terrorem
mere- injicere possint dolores intolerabiles, orbitas oculo-
tur? rum, et similes ærumnæ? Præterea quum ubi effugium
patet aliud, ex duobus malis physicis minimum eli-
gendum sit: (Elem. phil. mor. §. CLII.*) consequens
est, 55) ut absoluta quidem necessitas favorem me-
reatur, (§. CLVII.) 56) respectiva tum demum, si
quis non suo sibi jumento hoc malum invenerit.*)

*) Si quis se ultro periculo offert, causa est illius necessitatis, in qua versatur, ac proinde ipsi eventus potest imputari. (§. CV. 22.) Cui actio imputatur, eum nihil excusat, adeoque nec excusabit necessitas, si per eum sterit, quo minus illa urgetur. Hinc vix favorem meruit necessitas, in quam se conjecterat quidam, qui propositum adversus Christianos edictum distipuit conscidicque, statimque productus non modo tortus, sed et legitime coctus est, teste Lactantio de mort. persecut. Cap. XIII. Si ergo in his constitutus augustis aliquid egisset adversus honestatem et justitiam, tantum ut mortem et cruciatus subterfugere, quis negaverit, eum male egisse? Exemplo esse potest Quintus quidam cuius in Epistola de martyrio Polycarpi meminit ecclesia Smyrnensis, qui, quum sponte se obtulisset martyrio, et alios ad eisdem faciendum perpulisset, visis bestiis, per genium Cæsaris juravit, nefandoque sese polluit sacrificio. Quate Smyrnæi graviter monent: Διὰ τότο ἐγ, ἀδερφοί, δε ἵνα οὐ πέτηται προστίλλεις ιανθοῖς, ιατροῖς ὅτους διδάσκει τὸ ἐναγγεῖλαν. Non staque, fratres, non probamus eos, qui ultro accidunt, ac semet ipsos produnt, quum aliter præcipiatur ēn Evangelio. Similia habes apud Origenem ad Jo XI. 35. Tom. XXXI.

§.CLIX.

§. CLIX.

Lex porro quum vel DIVINA sit , vel HUMANA , ea-
que , vel AJENS , vel NEGANS , (§. LXIV. 9.) homo ve-
ro , etsi summus imperans , neminen obligare possit humanae
ad mortem gratis subeundam : consequens est , 57) et divi-
ut leges HUMANÆ regulariter intelligendæ sint cum ex-
ceptione necessitatis . *) Idemque 58) dicendum videa-
tur de DIVINIS AJENTIBUS , vel ADFIRMATIVIS , quia admit-
nemini imputari potest omissione actionis , si agendi de-
sit occasio . (§. CXIV. 56.) nisi forte 59) actionis in-
termissio ita sit comparata , ut tendat in summi numi-
nis injuriam , siquidem tunc lex simul concurrit negati-
va , quod nihil faciendum sit in Dei ignominiam . (§.
CXXXI. 36.) Quod referimus factum Danielis . Dan. VI. 10.

*) Omnia hæc liquida videntur. Homines dum se imperio
civilis subjecerunt, in imperantem contulerunt omnia, si-
ne quibus finis civitatum obtineri non posset. Hinc et jus
vitæ et necis ei concesserunt; at non promiscue, quia
id fini civitatis refragaretur sed tantum, si id exigat sa-
lus populi vel reipublicæ. Itaque nec cives legibus suis
obligare potest ad mortem gratis subeundam, sed eo
tantum casu, si id exigat salus populi et reipublicæ: adeo-
que ejus leges regulariter intelligendæ sunt cum exceptio-
ne necessitatibus. Hinc eleganter Grotius de jure belli et pac.
I. 4. 7. n. 2. Ferri ab hominibus leges solent et debet cum sim-
ilius humanae imbecillitatis.

Contra ea quod ad leges divinas NEGANTES attinet, Non au-
illæ ad officia vel erga ipsum Deum , vel erga nos ip- tem le-
sos , vel erga alios homines nos obstringunt. (§. XC. ges divi-
CXXIV.) Quæ ad officia erga ipsum Deum pertinent, nz ne-
in se ita sunt comparata, ut sine ignominia Dei num- gantes ,
quam intermitti possint. Quum vero ad ea omnia, quæ ad
quæ cum ignominia summi Numinis conjuncta sunt, officia
omittenda simus obstricti : (CXXXI. 36.) consequens erga De-
est , 60) ut nullus sit tantus necessitatis favor , qui um et
hominem , leges divinas negativas de officiis erga Deum nos ip-
violaturum , posset excusare. *) Contra 61) si duo spon-
taneum perti-
nent.

^{Nº} colliduntur officia erga nos ipsos, nihil tutius est, quam ut ex duobus malis physicis, quod minimum est, eligamus.

*) Hinc factum suum excusare non potest, qui quacumque necessitate adduci se passus est, ut in Deum eset blasphemus, idolis sacrificaret, perjuriove se pollueret. Quod et ipsi non negarunt scriptores profani, veluti Juvenalis, Stat. VIII.

Ambiguae si quando citabere testis

Incertaque rei, Phalaris licet imperet, ut sis

Falsus, et adnoto dicit perjuria tauri,

Sumum crede nefas, animam præferre pudori

Et propter vitam vivendi perdere causas.

Quamvis vero excusare se nequeant, qui quid tale ad miserunt, necessitati succumbentes: non tamen permitit humanæ imbecillitatis sensus, ut eorum vicem non doleamus, quos à constante proposito dimovit imperiosa hujusmodi necessitas, quum noverimus, ipsi Petro, Christum Servatorem neganti, datam esse veniam, quando eum facti pœnituit. Matth. XXVI. 75.

§. CLXI.

Leyes divinae
ajentes de officiis erga alios ad-
mittunt favorem met sum mihi. *)

62) Quæ ad officia erga alios homines pertinet, leges ajentes favorem necessitatis non respuere certissimum est, partim quod omissione actionis imputari non potest, si deest agendi occasio, (§. CXIV. 56.) partim quod amoris leges nos non obligant, ut alterius felicitate magis, quam nostra delectemur, adeoque illum vehementius, quam nos ipsos, amemus. (§. XCIV. 65.) Et eatenus 63) verum est illud: Proximus ego necessitatibus.

*) Sic e. g. lex divina non obligat quemquam, ut alium servet, ipseque pereat, vel ut ipse esuriens, quod superest, panis frustulum alteri det. Id ne ipsa quidem sanctissima lex amoris, quam sacrae litteræ Christianis inculcavit, exit. II. Cor. VIII. 13. Quare recte Seneca de Benef. II. 15. Dabo agenti, sed ut ipse non egaem; succurrarum perituro, sed ut ipse non peream. Nec aliud in animo habuere scholastici doctores, dum fixerunt regulam: Ordinata charitas incipit a se ipsa.

§. CLXII.

(.)

§. CLXII.

Porro NEGANTES leges de officiis erga alios objec- ta à Deo necessitate, vel cum officiis de conservatio- ne nostri ipsius, vel de perfectione nostra ac felicita- negan- te tuenda amplificandaque, colliduntur. Priore casu, tes, si quum alterum non magis, quam nos, amare tenea- mur, (§. XCIV. 6.) 64) procul dubio, incumbente necessi- tas sit à nobis necessitate, quælibet honesta ratio est expedien- di salutem, dumne per nos stetit, quo minus durum illud necessitatis telum declinaremus, vel par sit om- nium conditio, quia æqualis adversus æqualem nullo favore utitur: (§. CLVIII. 56.) posteriore 65) satius est, nos perfectione aliqua vel felicitate carere, quam alterum perire, ut nos majore perfectione vel felici- tate potiamur.*)

*) Nam perfectione aliqua vel felicitate carere malum est physicum, si per nos non stetit, ut illa potiremur. At perdere alterum, malum est morale, quod semper ma- jus malo physico habendum est. Quum vero ex duobus malis physicis eligendum sit minus, ac proinde ex concurrentibus malis physico et morali, physicum: (Elem. phil. mor. §. CLII. *) non sane peccabit, qui eo casu cum aliquo detimento suo alium conservare periculumque ab eo amolii cupiat. Hinc quamvis non reprehendendus sit, qui in naufragio inhærens tabulae, alterum eam- dem, utrique non sufficerat, adprehensurum depellit: inexcusabilis tamen omnino videretur, qui spe majoris felicitatis, amicum proderet, quem salva religione pro- dere non poterat.

§. CLXIII.

Si ea-
M. providentia auras contingat, ut in ea necessitate à mali-
versemur. (§. CLXII.) Nam si à malitia hominum est tia ho-
illa calamitas: aut id illi agunt, ut pereamus, aut ut minum?
necessitatem peccandi nobis imponant. Priore casu,
quum alium, nedum pravum, hominem vehementius,
quam nos, amare non teneamur, (§. XCIV. 65.) 66)
merito erit excusandus, qui alium, quam se perire
malit. Posteriore 67) dira quævis potius erunt feren-
da

da , quam ut quidquam , quod cum ignominia Dei
conunctum sit, admittamus. *) (§. CXXXI. 6.)

*) Hinc si vita nostra incidat in insidias telaque latronum:
quælibet honesta ratio est expediendi salutem ; quia nulla
nos obligat ratio , ut latrones potius , quam nos ip-
pos , servemus. At male sibi consulisset Josephus , si vin-
cula magis timuerit , quam adulterium , ad quod eum
pellere cupiebat uxor Putipharis. Latrones enim id agunt,
ut pereamus : Putipharis uxor Josepho necessitatem pec-
candi imponere cupiebat.

§. CLXIV.

His observatis regulis , quarum plerasque jam alii
Moni acute invenerunt , *) non difficile erit , de variis spe-
tum de ciebus , quas PUFENDORFFIUS , et alii proponunt , ju-
adaplica- dicare ; quamvis , si recte ponas calculum , multi fin-
tione ha- gantur casus , qui rarissime contingunt : plures , ubi
rum re- omnia uno temporis momento transiguntur , intra quod
gularum vix de justitia injustitiaque actionis suscipienda intermit-
ad casus tendæve quidquam , adhibita in consilium ratione , statuere liceat. Nimirum cuivis , qui extra teli jactum est ,
specia- quid factu opus sit , expensis in utramque partem rationibus , judicare non adeo difficile est , quum illi ,
les. qui in præsentissimo periculo versatur , in arena ca-
piendum sit consilium. Ut non male de hujusmodi ca-
sibus usurpare possis illud poetæ:

*Facile omnes , quum valemus , recta consilia ægrotis
damus.*

Tu , si hic esses , aliter sentires.

Terent. Andr. I. 1. v. 9. Ergo hic multa Dei potius ju-
dicio ac misericordiae relinquere , quam ad vivum om-
nia resecare , præstiterit.

*) Proposuit jam has regulas , saltim plerasque , Thomas.
Furiapr. div. II. 2. 143. sequ. non ex iisdem tamen , quibus
nos hic utimur , principiis derivatas. At postea idem eas
sequestratas è jure naturæ , et regulam unam revocatam
voluit : omnes leges habere tacitam exceptionem necessi-
tatis. Fundam. jur. nat. et gent. II. 2. 19. f. Nobis nulla vi-
ta detur ratio suadere , ut omittamus vel sequestremus ex-
ceptiones , quas ex ipsa recta ratione fluere , ea , quæ dixi-
mus , abunde ostendunt.

§. CLXV.

§. CLXV.

Sic nemo dubitaverit , 68) quin necessitas excusa-

tura sit hominem , quem in eo articulo fortuna de- An li-
prehendit , ut ei aut pereundum , aut membro aliquo ceat abs-
carendum sit , si ense recidendum putet membrum , ne
pars sincera trahatur. Quum enim utrumque officium m e m-
brum vi-
de servanda vita integritateque membrorum nobis ip- te ser-
sis debeamus , in his vero tutissimum sit , ex duobus v a n d a
malis physicis , id , quod minimum est , eligere , (§. caussa?
CLX. 61.) denique minus omnino malum sit , mem-
bro , quam vita , carere : quis neget , medium istud , vi-
tam jactura membra alicujus redimendi esse justissi-
mum? *)

*) At difficilior est quæstio , an hæc sit lex naturæ præcep-
tiva , et is contra officium faciat , qui in ancipite isto pe-
ticulo constitutus mori malit , quam dolores , quibus fe-
rendis se imparem existimat , persentiscere ? maxime quum
non adeo certa spes sit , quæ de sectione illa concipitur , et
non minus multi , qui hos cruciatus mira constantia per-
tulerunt , perire , quam servari , soleant? Sane senectus ,
imbecillitas corporis , morbi indoles , medicorum dissen-
sus , ipsiusque chirurgi in hac encheiresi imperitia et ru-
ditas , in tantillo temporis momento , facile subigent ani-
mum , ut medicinam illam ipsa morte acerbiorem putet ,
et sine tam exquisitis doloribus mori , quam incertam sa-
lutem intolerabili cruciati redimere , malit. Quare hic
moniti paulo ante dati (§. CLXIV.) memores , iuxta ,
et rem Dei judicio et misericordiæ committere , quam
de hominis in tanta necessitate constituti conscientia te-
mere judicare malimus.

§. CLXVI.

Nullum quoque dubium est , 69) quin , qui in ex-
trema fame cibo quocumque , etiam carne mortuorum An car-
hominum , vitam misere tolerarunt , excusandi sint : ne hu-
quum et hic collidentur bina officia , quæ nobis ip-
sis debemus , ac proinde ex duobus malis physicis , mor- fit in ex-
te , et alimentis , alioquin detestabilibus , minimum om- trema
nino eligendum videatur. (§. CLX. 61.) At 70) non ex fame?
P ij cu.

cusandus, qui alterum obtruncat, ut ejus carne passus miseram vitam extendat: quia, quantacumque sit longæ inediæ imperiosa necessitas, ea tamen jus non dat in vitam alterius, nec fas est, alteri eam eripere, ut ipsi conservemur, quia par hic est utriusque conditio ac necessitas*, (§. CLXII. 64.)

*) At quid si omnes, pari necessitate pressi, in unius macerationem consentientes rem sorti committant? Quo pertinet casus tristissimus de septem Britannis, quem ex Tulpii *Observ. medic.* I. 43. refert Casp. Ziegler. *ad Grot. de jure belli & pac.* II. 1. 3. Nihil vero hic mutandum. Nemini enim in alterius vitam jus est. Et qui consentit in cædem sui ipsius æque peccat, ac qui se aliumve occidit. *Nec debuit quisquam vitam suam tam vilipendere, ut ejus iactura alterius famam expleret. Nec reliqui etiam ideo in socium suum seire debuerunt, ut stomacho suo consulerent:* recte judicat Ziegler. *ibid. p. 189. sequ.* Quibus non usquequa satisfecisse videtur Pufendorff. *de jure nat. et gent.* II. 6. 3.

§. CLXVII.

Exquirite, o Barquilla

Aliud dicendum, 71.) si quis naufragus apprehensa An nau- tabula, uni tantum suffectura, alterum, manus eidem fragis a- injicientem, vi repellat, vel 72.) aliqui in scapham in- silentes, reliquos, quos scapha ferre non potest, præ- bula se- cipitent. Utroque enim casu non est par utriusque con- mel ad- ditio, quia qui tabulam adprehendit, quive jam sca- prehen- pham prius occuparunt, in possessione sunt, ac proin- sa, vel de jure suo ab aliis, quamvis cum eodem periculo luc- scapha tantibus, privari nequeunt. Et quis non minus esse semel malum animadvertis, aliquos perire, quam omnes, ma- occupa- jus bonum paucos, quam nullum servari?*)

cere li- *) Ex quibus fundamentis et alter decidi poterit casus de ceat?

militibus, in castrum vel urbem munitam confugientibus, aliosque, paullo tardiores, excludentibus, ne hos- tes una irrumpant. Quale est factum Pandari, de quo Vir- gil. *Aen.* IX. v. 722. seq. aliorumque, de quibus Freinsheim. *ad Curt.* IV. 16. 8. Ubi tamen probe dispiciendum fuerit, extremane et absoluta sit necessitas, (§. CLVIII. 55.) an remotius adhuc periculum, et quod alia ratione, e. g. pau- gis hostibus admissis, et reliquis dimisso clathro submo-

*log. sexaa la
emissa con seps
o varandas.*

tis, evitari possit. Inde merito collaudanda Darii, Alexan- drum fugientis, humanitas, qui, suadentibus aliis, ut pontem Lyci fluminis rescinderet, malle se, ait, *inequentibus iter dare, quam auferre fugientibus.* *Curt.* IV. 16.

§. CLXVIII.

Nec 73.) magis excusarim carnificem, vel alium quemcumque, qui hominem innocentem, proposito mor- An car- tis supplicio, occidere jussus, parendum existimat, et nificem imminentis supplicii periculum ad justam sibi excusatio- ne sufficere credit. A malitia enim hominis est illa calamitas, qui id agit, ut necessitatem peccandi im- ponat carnifici. Quo casu dira quævis potius feren- da, quam quidquam, quod cum ignominia Dei con- junctum sit, admittendum.*) (§. CLXIII. 67.)

*) Accedit, quod nihil agendum sit contra certam conscientiam: (§. XLV. 35.) hic vero ponatur species, quod carnifex certo sciat, sœviendum sibi esse in innoxium caput. Quis ergo eum admissi criminis absolveret? Nec rem conficit distinctio Pufendorff, utrum spiculatori hæc cædes imputetur tamquam actio propria, an mera alieni fac- ti exsequitio. Quamvis enim ille posteriore casu cædem carnifici illi non magis imputari posse existimet, quam gladio aut securi: *Jur. nat. et gent.* I. 5. 9. VIII. 1. n. 5. multum tamen interesse arbitramur inter gladium vel se- curem, tamquam res inanimatas, et hominem ratione præditum, cui tam injustam exequitudo sententiam, ip- sa conscientia reclamat.

§. CLXIX.

Contra ea 74.) recte quis, imminentे innocentem mor- te, fuga sibi consulturus, alium sibi obstantem sub- movet, quamvis se ei damnum illaturum suspicetur. An fu- gienti Sive enim alter ex malitia iter fugienti intercludat: obstan- necessitas est à malitia hominis, isque id agit, ut tem pro- fugiens pereat. Sive non nocendi consilio obstet: ab terere li- ipsius Dei providentia hæc necessitas fugienti objici- ceat? *affirm.* Utroque vero casu quælibet honesta ratio est ex- pediendæ salutis, * (§. CLXIII. 66. CLXII. 64.)

*) Nihil ergo moramur dissensum Alberti, *Com. Jur. Nat.* or- thod-

tibid. conform. Cap. III. §. XVII. sequ. Argumentum enim, quo fretus in alia omnia sibi eundum existimat, quod in statu integritatis occidere innocentem nefas fuerit, plane est *æwgos biorvoor*, quia nec principium juris naturalis in statu integritatis querendum est, (§. LXXIV.) nec in eo statu ullum concipi potest periculum, quod hac tristi fuga fuisset evitandum.

§. CLXXX.

Idem dicendum videtur de casibus, 75) si quis res alienas in extrema necessitate, famis vel frigoris expellendi causa, contrectet: *) 76) vel si homines in extrema necessitate res alienas in extremo naufragii periculo, jactum alienarum mercium faciant. Quemadmodum enim priore casu necessitas est à malitia hominum, id agentium, ut famelicus, vel frigore obrigescens, omni humana ope destitutus petare vel reat: (§. CLXIII. 66.) ita posteriore inter duo mandare vel perdere la physica eligitur minus, dum homines, imminente naufragio, vident, aut sibi cum rebus pereundum, aut mercium alienarum, à se jactandarum, æstimationem esse præstandam. (§. CLX. 61.)

*) Qui hic dissentunt, iis furti vocabulum imponit, quod tam grave existimant esse peccatum, ut nulla necessitate urgente quis ad illud compelli debeat. Sed quum ne homicidium quidem in casu necessitatis, puta in moderamine inculpatæ tutelæ, pro crimine imputent: cur magis imputarent furtum? Præterea quis furtum sine dolo malo, immo sine animo lucrum faciendi concipit? Denique quum paucarum rerum alienarum, quas surripere jussit imperiosa longæ inediæ necessitas, æstimatione facile præstari possit ab hominibus, etiam mendicis, ubi se periculo expedierint: quis vitio illis verat, quod non pertire, quam rem æstimabilem animo restituendi, domino intervertere maluerint. Add. cap. 3. X. de furtis.

§. CLXXI.

Sed talia innumera, vel fingi, vel in ipsis rerum argumentis occurere possunt, ex quibus quædam vere sunt *æwgoa*, et de quibus facile in utramque partem disputari possit. Sed ne obliti videamus ejus, quam ipsi paul-

Io ante dedimus, admonitionis, (§. CLXIV.) plura addere jam nolumus, iis hanc curam relinquentes, qui conscientiis dirigendis laborant.

C A P U T. VII.

De Officiis erga alios absolutis, et perfectis, specia-
tim de nemine lædendo.

§. CLXXII.

Progredimur jam ad OFFICIA ERGA ALIOS HOMINES, quorum fundamentum jam supra in eo positum esse animadvertisimus, quod homo homini natura *æQUALIS*, ac proinde eatenus amore amicitiae sit prosequendus. (§. LXXXV. et LXXXVIII.) Quumque æqualitas naturæ æqualia etiam officia exigat: inde collegimus, *men-
HOMINEM HOMINEM NON MINUS, QUAM SEIPSUM TE-
NERI AMARE.* (§. XCIII.)

§. CLXXIII.

Deinde amoris hujus duos esse gradus, ostendimus, quorum alterum *JUSTITIAE*, alterum *HUMANITATIS* et *BENEFICENTIAE* adpellavimus. (§. LXXXII. sequ.) Quum vero prior in eo consistat, ut nihil quod infeliciorum alium faciat, agamus, ac proinde neminem lædamus, et cuique, quod suum est, tribuamus; posterior ut alterius perfectionem et felicitatem pro virili provehere atque amplificare studeamus, illique tribuamus et ea, quæ jure stricto et perfecto non debemus: (§. cit.) consequens est, 1) ut et officia, quæ alteri debemus, alia sint *justitiae*, quæ *PERFECTA*; alia *humanitatis et beneficentiae*, quæ *IMPERFECTA* vocamus.

§. CLXXIV.

Itaque OFFICIA *PERFECTA* sunt, ad quæ homo perfecte, et per modum coactionis, obligatus est, puta ut neminem lædat, et cuique, quod suum est, *Fa-
tri-perfecta,*